

PAUL DE GRAUWE vindt dat bezoekers van culturele organisaties meer macht moeten krijgen

Subsidieer de kunsten, maar dan anders: via het publiek

● Paul De Grauwe is economieprofessor aan de KU Leuven.
● Hij legt uit waarom hij het huidige subsidiesysteem paternalistisch vindt.

De kunstensector staat voor een nieuwe subsidieronde. Die zal bepalen hoeveel de festivals, muziekensembles, theaters en andere kunstenhuizen aan structurele subsidies zullen krijgen voor de periode 2013-2016. Tijd om zich fundamentele vragen te stellen over het waarom en het hoe van de subsidies aan deze kunstvormen.

Waarom moeten de kunsten gesubsidieerd worden? Er bestaan goede en minder goede argumenten voor subsidies. Eerst de minder goede. In een studie die eerder verscheen worden cijfers weergegeven waaruit blijkt dat één euro subsidie aan de kunstensector leidt tot één euro aan extra inkomsten (door kaartverkoop, sponsoring enz.) in die sector. Er is dus een hefboomeffect van die ene euro subsidie. Dankzij die subsidie kunnen de culturele organisaties extra inkomsten genereren uit hun economische activiteiten.

Bovendien, zo blijkt uit die studie, dat die ene euro voor meer dan één euro aan personeelsuitgaven leidt. Goed nieuws dus: geef ons een euro, en wij multipliceren deze euro verder, zoals Jezus de broden vermenigvuldigde.

Het probleem met deze analyse is dat dezelfde berekeningen gemaakt kunnen worden voor elke subsidie die de overheid verleent. Als een bedrijf subsidies krijgt dan kun je voor dat bedrijf ook zo een hefboomeffect berekenen. Je neemt het aandeel van de subsidie in de totale inkomsten van het bedrijf. Stel dat dit 50 procent is, dan zeg je dat, hocus pocus, één euro subsidie het mogelijk gemaakt heeft om één extra euro aan inkomsten te genereren. Is dat aandeel slechts 10 procent dan besluit je dat het hefboomeffect 9 is: één euro subsidie laat toe 9 euro's aan extra inkomsten te genereren. Hoe minder de overheid geeft aan één organisatie des te hoger is het hefboomeffect.

Het hefboomeffect is dus geen goede rechtvaardiging van subsidies. Als het dat wel was dan zouden we de subsidies aan de traditionele theatergezelschappen moeten verminderen want die subsidies vertegenwoordigen ongeveer 70 procent van al hun inkomsten. Lage hefboom; weg met de subsidies.

Er zijn betere argumenten voor subsidies aan de kunsten. Die hebben te maken met het collectief karakter van de kunsten. Met 'collectief' bedoel ik hier dat de hele gemeenschap van die kunst geniet, en niet alleen het publiek dat die kunst 'consumeert'. Concreet: als aangetoond kan worden dat niet alleen de bezoekers van het theater of de tentoonstelling genieten van deze kunstvormen, maar ook diegenen die nooit naar een theater of tentoonstelling gaan, dan hebben we een stevig argument om die kunstvormen te subsidiëren. Als dat niet het geval is dan is het argument voor subsidies zwak. Want in dat geval vragen de genietters van die kunstvorm aan diegenen die er niets voor voelen om mee te betalen voor de preferenties van de eerste groep.

FOTO: SAS BOGAERTS

Subsidiëren via beoordelingscommissies maakt dat culturele organisaties hun aanbod aanpassen aan die kleine groep deskundigen. Als je subsidies meer afhankelijk maakt van het aantal bezoekers dat je aantrekt, schenk je hen vertrouwen en krijg je meer creativiteit

Het collectieve karakter van de kunsten uit zich op verschillende wijzen. Kunst kan leiden tot nieuwe esthetische en emotionele ervaringen die uitgedragen worden buiten de kunsttempels en die de maatschappij verrijken. Vermits zo iets niet gemakkelijk meetbaar is (maar daarom niet minder reëel is), zal het bijzonder moeilijk zijn om het collectief karakter van de kunsten te operationaliseren. Dat is nochtans noodzakelijk om te beslissen hoeveel subsidies naar de kunsten moeten vloeien.

De kunsten moeten dus gesubsidieerd worden. Hoe moeten we dat dan doen? Vlaanderen heeft sinds lang een model van subsidiëring gekozen dat volgens mij niet deugt. Het model werkt als volgt. Beoordelingscommissies bepalen in functie van allerlei criteria welke culturele organisaties goed artistiek werk leveren en dus subsidies verdienen. De minister neemt die beoordeling dan over (of doet dat soms niet) en beslist dan over hoeveel subsidies elke organisatie zal kunnen beschikken.

Er zijn veel problemen met dit top-down model. Het belangrijkste is, volgens mij, het volgende. De beoordelingscommissies bestaan uit een hele kleine groep mensen. De meesten zijn specialisten met een eigen uitgesproken, of minder uitgesproken, kijk op wat goede kunst is. De culturele organisaties weten dit en passen hun kunstenaar aan aan de preferenties van die hele kleine groep deskundigen. Het gevolg is dat kunstensector, en vooral de podiumkunsten, zichzelf maatschappelijk marginaliseert. Wat aangeboden wordt weerspiegelt specialistische preferenties van een kleine groep mensen. Het brede publiek, voor wie de subsidies uiteindelijk bedoeld zijn, heeft hier heel weinig aan. Dat publiek heeft al lang de theaters en andere kunsthuizen de rug toegekeerd.

Kan het anders? Ja. Een bottom-up model van subsidiëren is mogelijk. Dat bestaat erin veel meer macht te geven aan het publiek dat de theaters, de kunstencentra, de musea en de andere culturele organisaties bezoekt. Zo een effect verkrijgt je door de subsidiëring veel meer dan vandaag het geval is afhankelijk te maken van het aantal bezoekers dat een kunstehuis aantrekt.

Toen ik dat voorstel twintig jaar geleden lanceerde was de reactie in de kunstensector er een van afschuif. De kunsten zullen verliezen als we meer macht geven aan het publiek. Dat is niet in staat om goede kunst te ontdekken, zo werd mij verweten. Die paternalistische reactie heb je nog altijd in de kunstensector. Ze getuigt van een misrijving voor de grote groep mensen die van kunst en cultuur houden, en die wel in staat zijn om goede kunst te ontdekken en te steunen. Een bottom-up model van subsidiëren geeft dus vertrouwen aan het publiek. Het is ook een model dat een betere garantie biedt voor creativiteit in de kunsten dan een top-down model dat dit vertrouwen schenkt aan een kleine groep specialisten.

LUC BARBÉ wordt intriest en boos nu België opnieuw radioactief afval invoert

Spelen op een nucleair stort

Misschien lukt het dit jaar, een trektocht in de Ferganavallei, ik droom er al jaren van. Ik zag prechtlichs in haar ogen. Het moet daar wel heel mooi zijn. De Ferganavallei ligt grotereels in Oezbekistan en een stuk in Kirgizië en Tadzjikistan. Als die regio wat zou doen aan de politieke spanningen, zou het een toeristische toepoging kunnen worden. Ik dacht hieraan toen ik las dat de VN dringend een expert zocht voor 'Capacity building in radioactieve waste management' voor de Ferganavallei. Dertig jaar lang werd daar uranium ontgonnen en de afvalbergen zorgen voor grote problemen voor het milieu en de volksgezondheid. Er wonen 12 miljoen mensen in de regio. Immense radioactieve terreinen zijn er vaak zelfs niet afgeschermd voor omwonenden. Maar die landen hebben nauwelijks nucleaire experts, laat staan de nodige budgetten om de rommel

te saneren. De UNDP, een van de agentschappen van de VN, wil nu het probleem aanpakken. Fergana is trouwens geen alleendaan geval. Ook in landen als Niger en Congo heeft de ontginning van uraniumvormen voor zware vervuiling gezorgd. Licht hier geen taak voor ons land, met al zijn nucleaire kennis en expertise en met al zijn geld? Hebben we trouwens niet iets goed te maken? Zonder het uraniumers uit Belgisch Congo hadden Hiroshima en Nagasaki dat onomkeerbare leed niet gekend.

Terug naar onze nucleaire black points. Er zijn wel eens een paar nucleaire experts naar onder meer Kirgizië gestuurd, maar de nucleaire sector heeft hier nooit echt aandacht aan besteed. Terwijl ze wel kunnen als ze willen. Meer dan tien jaar heeft de nucleaire sector gelobbyd om buitenlandse radioactief afval te mogen invoeren om het hier te verwerken. Dat brengt geld op. En

Natuurlijk hebben ingenieurs en wetenschappers hun stem in deze debatten, maar waarom ethici of artsen niet?

om de beslissing officieel mee te delen. We vernemen het via een lek in de pers. Maar u hoeft zich geen zorgen te maken over uw veiligheid, beste lezer, er zijn geen veiligheidsrisico's, zeggen alle experts. Dat afval wordt even verwerkt en

keert dan terug naar Duitsland. In 1988 zette een groot internationaal schandaal met nucleair afval België en Duitsland op hun kop. De Kamer richtte zelfs een parlementaire onderzoekscommissie op. Maar dat is vergeten en vergeven en "de situatie vandaag is helemaal niet te vergelijken met die van toen", hoor ik onze ministers al

antwoorden. Dat ons land straks de draaischijf kan worden van nucleaire afvalstromen in Europa is geen punt voor hen. Vertrouw de experts. Een sleutelement om dat laatste te begrijpen dook onlangs op in

een opiniestuk van Filip Van den Abeele (DM 31/3). Hij schreef dat elektriciteitsproducenten de risico's van een kerncentrale berekenen "en de maatschappij moet daarmee leren leven." Al de rest deed hij af als "emotie". Ik dacht even dat hij een tekst uit de jaren 50 gekopieerd had. Toen de ingenieurs en wetenschappers in deze sector carte blanche kregen. Moet onze samenleving het aan wetenschappers en ingenieurs overlaten welke risico's we aanvaarden en welke niet? Heeft de democratie zich niet uit te spreken over technologische ontwikkelingen? Natuurlijk hebben ingenieurs en wetenschappers hun stem in deze debatten, maar waarom ethici of artsen niet? Een samenleving beslist over fundamentele en verstrekkende keuzes als kernenergie toch maar na een rijk debat en participatie van alle betrokkenen? Is die vraag ingegeven door emotie?

Of door democratische burgerzin? Terwijl de nucleaire sector straks zijn omzet ziet stijgen dankzij de verwerking van Duits radioactief afval, blijven er in de Ferganavallei kinderen spelen op nucleaire stort. Daar word ik intriest van, en boos. Maar dit soort emoties zijn volgens onze nucleaire experts misplaatst en niet ter zake.

● Luc Barbé: in plaats van geld te verdienen aan radioactief afval, zou ons land beter zijn expertise inzetten om de vele nucleaire stort in de wereld op te kuisen.
● Luc Barbé is auteur van het internetboek *Kernenergie in de Westraat*. Hij is lid van het partijbestuur van Groen!

Brusssel doet hetzelfde als de hele Europese Unie: de blik meer en meer naar binnen keren. Het wil Europa bewaren zoals het was, de mensen tevreden houden

Orhan Pamuk, Nobelprijswinnaar literatuur 2006, in Humo.

REAGEREN?
lezers@demorgen.be

JOHAN DEPOORTERE overloopt verwezenlijkingen van VS-president

Leg de lat hoger, Obama

FOTO: JIM YOUNG / REUTERS

Zoals te verwachten is president Barack Obama kandidaat voor een tweede ambtstermijn van vier jaar. Met een algemene mobilisatie van zijn aanhangers zette Obama voor de tweede keer de race in naar het Witte Huis. Het miljoenenleger van activisten dat hem vier jaar geleden aan een onwaarschijnlijke overwinning hielp wordt uit zijn winterslaap gewekt. Velen zullen zonder twijfel aan de oproep gehoor geven in de hoop dat Obama in een tweede ambtstermijn zal doen wat hij niet kon - of wou doen in de eerste. De Verandering en Hoop die de jonge presidentskandidaat in 2008 beloofde zijn namelijk voor veel progressieve en linkse Amerikanen gebleven wat ze altijd waren: mooie woorden met een vage inhoud, een geslaagde slogan die Obama de prijs opleverde van 'Marketeer of the year 2008', hem toegekend door de vaklui van de Association of National Advertisers.

In plaats van verandering hebben de Amerikanen de afgelopen vier jaar vooral meer van hetzelfde gekregen. De bankencrisis is dankzij miljardensteun van de overheid overwonnen, maar meer Amerikanen dan ooit hebben het dak boven hun hoofd verloren of dreigen het te verliezen in de maanden die komen. Nooit waren er meer armen in de VS en nooit was de kloof tussen arm en rijk zo diep. Het is vergeefs zoeken naar een begeesterende speech van de president over armoedebestrijding. In tegenspraak met zijn uitdrukkelijke verkiezingsbelofte handhaafde Barack Obama intengende de belastingcadeaus van zijn voorganger Bush aan de superrijken

De laureaat van de Nobelprijs voor de vrede zette zijn handtekening onder het hoogste militaire budget ooit en voert oorlog in drie moslimlanden. In de eerste negen maanden van Obama's presidentschap werden meer aanvallen met onbemande vliegtuigen (drones) op Pakistan uitgevoerd dan in de vier jaar onder Bush die eraan vooraf gingen en nooit vielen zoveel burgerslachtoffers in Afghanistan én Pakistan. In Irak gaat de oorlog voort, zij het nu vooral met huurlingen die de Amerikaanse gevechtstroepen hebben vervangen. In Libië trok Obama ten oorlog zonder goedkeuring van het Congres en tegen de wil van zijn uit de Bushperiode overgeërfd minister van Defensie "Obama is vol goede bedoelingen aan het presidentschap begonnen maar het hardnekkige verzet van de Republikeinen heeft zijn progressieve agenda gedwarsboemd." Dat is zowel de gedachtegang die je ook nu weer in diverse media hoort herhalen. Het klopt natuurlijk dat de obstructiepolitiek van een Republikeinse partij die steeds

verder naar rechts zwenkt het de president bijzonder moeilijk maakt. Maar wie aandachtig naar de speeches en de debatten tijdens de verkiezingscampagne luisterde hoorde een pragmatische presidentskandidaat Obama die er vooral voor beducht was de machtige lobby's en belangengroepen voor het hoofd te stoten: Wall Street, de verzekeringsindustrie, de zionistische lobby, de kolonlobby, de wapenlobby. Deze president houdt mooie speeches maar heeft nooit voor diepgaande hervormingen gevochten. De door velen geroemde hervorming van de zorg is het resultaat van eindeloze compromissen en onderhandelings met de farmaceutische industrie, de verzekeraars en de medische lobby. Het gevolg is dat aan het duurste en een van de minst efficiënte gezondheidsystemen ter wereld niets fundamenteels veranderd is en dat *Business Week* in augustus 2009 triomfantelijk kon schrijven dat "de verzekeringsindustrie haar doel reeds (heeft) bereikt door elk programma van openbare ziekteverzekering te kortwijken of te blokkeren dat een marktaandeel had kunnen inpalmen van de bedrijven die de tak domineren".

Mager compromis

De overwinning van de medische lobby was in niet geringe mate te danken aan de Democratische partij en aan Obama zelf die nog vóór het debat echt begon toegaf op het essentiële punt van zijn eigen hervormingsvoorstel, namelijk de zogenaamde *public option*: openbare gezondheidszorg als concurrent voor de privésector. De miljoenen activisten die van deurt tot deur waren betrokken in de campagne werden niet gemobiliseerd voor wat nochtans de belangrijkste hervorming sinds de New Deal werd genoemd. De straat werd intengende ingenomeren door de Tea Party die de begrijpelijke onrust en angst van miljoenen Amerikanen wist te manipuleren tegen de eerste zwarte president, die zwaar als communist werd verketterd. De Democratische Partij, zoals altijd bang van

haar eigen kiesvolk, zette uitsluitend in op het politieke spel in het Congres en onderhandse deals met de industrie. Ze baarde uiteindelijk een mager compromis waar niemand echt gelukkig mee is.

Nu worden de activisten nog maar eens de straat op gestuurd in de hoop op weer een Democratische overwinning. Met een verbreekend Republikeins veld en de toenemende ontgoucheling over de extreem rechtse Tea Party-fanaten ziet het er vooralsnog naar uit dat de weg naar het Witte Huis open ligt. Of die weg dit keer leidt tot echte *change* blijft echter zeer de vraag.

Nieuwe koning van België

Met de wind in de zeilen vaart CD&V een eigen kers, weg van de N-VA. Een domme zet van Jambon & co. om de regering in lopende zaken te bekritisseren. Er is immers geen regering omdat de onderhandelaars, onder andere N-VA, maar niet tot een akkoord komen. Zulke kritiek komt als een boemerang terug in het gezicht. Wie kan er vandaag immers nog kritiek geven op de redder des vaderlands, de man die ons land behoedt voor de ondergang? Yves Letermé? Nadat de media hem in 2008 door het slijk haalden, wordt hij nu op een voetschuifje getild. En wie zal straks de senaatslijst trekken voor CD&V? Letermé zit dan ook in een comfortabele positie. Terwijl de andere ruzien, speelt hij de rots in de branding. Hij is een soort koning met politieke bevoegdheden, de nieuwe koning van België. Iets wat hij naar alle waarschijnlijkheid nog lang zal blijven.

Iskander De Bruycker, Wommelgem

STAAT VAN VERWARRING

● In deze column nodigt **Joost Vandecasteele** uit naar 'een wonderse wereld die enorm op de onze lijkt'.
● Vandecasteele is auteur, theatermaker, komiek en met zijn roman *Hoe de wereld perfect functioneert zonder mij* winnaar van De Debuutprijs 2010. Zijn column verschijnt tweewekelijks op woensdag.

Ongeduld

Deze column wordt u aangeboden door McDonald's. "Wij bij McDonald's hebben ingezien hoe wanhopig het klinkt om een website op te starten met de naam niksteverbergen.be. Daarom hebben we dit veranderd in vanalleteverbergenmaarietzoergalsjedenkt.be en we willen iedereen er nog eens aan herinneren dat die dooie in Quick gebeurde, niet bij ons. Smakelijk." Einde reclame.

Lieve linkse lakse kerk, er zijn vele vormen van ongeduld. Zoals het willen bewapenen van Libische rebellen, wat in het verleden vaak het probleem bleek te zijn, want die wapens worden achteraf niet braaf en gepoetst teruggegeven. Zeker nu er berichten zijn van Hezbollah-strijders die zich beginnen te moeien in de Libische strijd.

Soms is er ongeduld in de gedaante van een individu, zoals een zoveelste minderjarige allochtoon die een rood licht negerde bij het oversteken, kwaad werd dat hij bijna omvergereden werd, om zich dan te nestelen op zijn parkbankje en gewoon te wachten. Waarschijnlijk zonder enig besef van de ironie bij zijn haast om te hangen. Soms in de gedaante van een volledige organisatie, zoals een vakbond die Brussel platlegde om van alles te eisen van een machteloze regering der lopende zaken om dan in hun gekleurde vuilniszakken te gaan shoppen in City2 als bewijs van hun gebrek aan koopkracht. Opnieuw verstoken van enige ironie.

En eenzelfde gebrek aan ironisch inzicht vinden we terug in een volgende gedaante van ongeduld, die in de hoedanigheid van een politieke partij. Meer bepaald de liberalen van Alexander De Croo, de man die ooit de stekker eruit trok en nu wanhopig met het snoer in zijn hand een stopcontact zoekt (in het vak noemen ze dit een beeldende column). Hun ongeduld gemanifesteerd in hun roep om parallelle onderhandelings.

In alle eerlijkheid heb ik de Open Vld altijd als een fascinerende partij beschouwd, met als basis een gedachtegoed van vrijheid en vooruitgang dat ruim 80 procent van de bevolking moet aanspreken, maar in werkelijkheid enkel een fractie daarvan enthousiasmeert

In alle eerlijkheid heb ik de Open Vld altijd als een fascinerende partij beschouwd, met als basis een gedachtegoed van vrijheid en vooruitgang dat ruim 80 procent van de bevolking moet aanspreken, maar in werkelijkheid enkel een fractie daarvan enthousiasmeert. Een beetje als een sciencefictionfilm met een aanlokkelijke premisse, maar opgenomen met slecht geschminkte aliens en ruimteschepen met zichtbare draadjes.

Die falen interesseert mij. Want waarom? Is het een kwestie van ongelooftwaardigheid? Zoals op hun partijwebsite een artikel uit *Trends* promoot waar Patricia Ceyens de quota voor vrouwen verdedigt en nu over het thema een beetje raar rechts gaat doen. Zeker als partij die haar lijsten vult met zonen en dochters van, en dan beweren dat mensen op eigen merites gekozen moeten worden. Of is het wereldvreemdheid? Zoals hun voorstel om een tax shelter in podiumkunsten te introduceren? "Deze maatschappij-kritische voorstelling kwam tot stand dankzij Electrabel, het bewijs dat de markt niet aan zelfregulering doet zoals de liberalen beweren." Of hun loze en voor Brussel onbestaande jobkortingsmaatregel? Of is het gewoon een gebrek aan ballen om voluit te gaan voor hun meest beloftevolle, zoals Sven Gatz en Mathias De Clercq (liberaal weet je, in het Open Vld-hoofdkwartier ligt de Willy De Clercq-zaal naast de toiletten en misschien vertaalt zijn kleinzoon deze frustratie in engagement?)

Ik weet het niet. De enige vraag die ik misschien kan beantwoorden, is 'waarom ik niet?'. Waarom voelt deze ambitieuze stedelijke man vooruitgeholpen zonder quota of positieve discriminatie en bang voor boze belastinghonden, zich niet aangesproken door deze liberale partij, ondanks stemtieten die het tegendeel beweren? Ben ik zo oppervlakkig als zoveel kiezers dat ik mij laat leiden door inago en media? Misschien wel. Of zijn ze gewoon niet goed genoeg, in debatten en campagnes? Ik vrees van wel. Terwijl mensen als John Crombez en Stefaan Van Hecke uit de schaduw treden van hun voorgangers en mentors, blijft het wachten op een liberaal met impact die zich niet steeds in hoeken en bochten moet wringen om de paradoxen en discrepanties van zijn partij te verklaren. Deze zwendende kiezer is nog niet overtuigd. Ik herhaal, nog niet.

Joost Vandecasteele

